

prof. dr hab. Florian Kuźnik
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Katedra Badań Strategicznych i Regionalnych

Recenzja rozprawy doktorskiej:

Tomasz Ochwat

**Współpraca badawcza z przedsiębiorstwami a rozwój uczelni w województwie
śląskim**

Promotor: prof. dr hab. Henryk Brandenburg
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Katowice 2022

Recenzowana rozprawa doktorska, prowadzona w dyscyplinie ekonomia i finanse, wchodzi tematycznie w zagadnienie współpracy badawczej uczelni z przedsiębiorstwami. Autora interesują zagadnienia transferu technologii i myśli naukowej do przedsiębiorstw, ale głównie w kontekście rozwoju samych uczelni. W literaturze przedmiotu częściej poruszane jest zagadnienie rozwoju gospodarczego osiąganego dzięki badaniom naukowym realizowanym we współpracy uczelnie – przedsiębiorstwa. Swoje rozważania koncepcyjne i badania empiryczne autor skoncentrował w wybranych uczelniach województwa śląskiego. Pozwoliło to zogniskować badania empiryczne na uczelniach korzystających w dużej części z tego samego zaplecza gospodarczego. Recenzowana rozprawa doktorska plasuje się w teorii i metodologii analizy projektów. Zahacza również o teorię innowacyjnego rozwoju gospodarczego regionu. W tym zakresie doktorant skoncentrował się na uczelniach jako głównych aktorach takiego rozwoju.

Hipoteza badawcza rozprawy konstatuje, że „realizacja projektów współpracy badawczej może przyczynić się nie tylko do transferu technologii do przedsiębiorstw, ale również do rozwoju uczelni” (s.5). Cele rozprawy zostały sformułowane w dwóch odsłonach; jako cele o charakterze poznawczym oraz cele utylitarne. W grupie celów o charakterze poznawczym przyjęto (s.5):

- identyfikację wskaźników rozwoju uczelni,
- ocenę znaczenia wybranych projektów współpracy z przedsiębiorstwami dla rozwoju uczelni,

- rozpoznanie barier i zagrożeń utrudniających współpracę uczelni ze sferą biznesu.

Z kolei, cele użyteczne zdefiniowane jako (s.6):

- opracowanie mapy kluczowych obszarów współpracy badawczo – rozwojowej ze sferą biznesu z perspektywy uczelni,
- przedstawienie rekomendacji w zakresie kierunków i proponowanych, przyszłych form współpracy pomiędzy uczelniami i przedsiębiorstwami na terenie województwa śląskiego.

Analiza współpracy badawczej uczelni z przedsiębiorstwami była prowadzona na zbiorze wybranych uczelni województwa śląskiego, które uzyskały procesie parametryzacji jednostek badawczych w roku 2013 kategorię A lub A+. Kategoryzowane jednostki badawcze uczelni to głównie ówczesne wydziały uczelni. Analiza empiryczna dotyczy tym samym najsilniejszych wydziałów uczelni. W obszarze mapowania obszarów współpracy i rekomendacji przyszłych kierunków i form współpracy doktorant posługiwał się wybranymi projektami z wybranych wydziałów, z grupy wydziałów kategoryzowanych jako A+ i A.

Dla autora rozprawy bardzo trudną kwestią pozostaje okres analizy. Zmiany struktury szkolnictwa wyższego w Polsce sfinalizowane w roku 2018 nową ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce przekształcały radykalnie struktury organizacyjne uczelni. Uprawnienia naukowe nie są już powiązane bezpośrednio z wydziałami. Nowa parametryzacja, która zaczynała być przygotowywana od roku 2017 obejmuje aktualnie dyscypliny naukowe w uczelni. W tym stanie rzeczy, autor recenzowanej tu rozprawy przyjął jako okres analizy lata 2009 – 20215. Analiza jakościowa i ilościowa projektów badawczych współpracy uczelni województwa śląskiego z przedsiębiorstwami oparta została na informacji pochodzącej z raportów i sprawozdań jakie uczelnie wysyłały do Komitetu Ewaluacji Jednostek Naukowych oraz na danych statystycznych. Istotnym uzupełnieniem tego typu informacji były dane pozyskiwane wprost od badanych jednostek/wydziałów, a także badania ankietowe jakie doktorant przeprowadził wśród pracowników naukowych badanych uczelni oraz studia przypadku obejmujące wybrane projekty współpracy.

Recenzowana rozprawa doktorska składa się z czterech podstawowych rozdziałów oraz Wstępu i Posumowania. Razem ze streszczeniem, wykazami bibliograficznymi, zestawieniami tabel i załącznikami liczy 299 stron maszynopisu. Wykazy bibliograficzne obejmują różne grupy pozycji. Silną stroną rozprawy jest dokumentacja programowa obejmująca strategie, programy, koncepcje działań, raporty diagnostyczne, które zawierają w sobie merytoryczne/metodologiczne

ustalenia i uzupełniają literaturę pracy. Ta ostatnia jest dosyć skromna i zawiera jedynie 27 pozycji, publikowanych w tradycyjnej formie. Uzupełniają ją także pozycje ze stron i portali internetowych.

Spośród czterech podstawowych rozdziałów rozprawy pierwszy rozdział ma charakter przygotowawczy względem badań empirycznych; jest wprowadzeniem w tematykę naukowo – badawczą uczelni, ze szczególnym zwróceniem uwagi na współpracę z przedsiębiorstwami. doktorant odwołuje się tu do aspektów teoretycznych współpracy jednostek naukowych (uczelni, instytutów badawczych, biur projektowych) z firmami. Omawia sam przedmiot współpracy badawczej, ale także oczekiwania obydwu stron co do jej efektów i skuteczności. Duża część rozdziału poświęcona jest prawnym/ regulacyjnym aspektom określającym misję i zadania szkół wyższych, w tym zadania w zakresie badań naukowych; podstawowych, stosowanych i wdrożeniowych. Tutaj autor rozprawy przyjął postawę referenta pokazującego ewolucję rozwiązań ustawowych dotyczących szkolnictwa wyższego i nauki w Polsce; od końca lat 90-tych XX wieku do uchwalenia w roku 2018 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Ze względu na przyjęty przedział czasowy swoich badań empirycznych (2009 – 2015) dalsze zmiany regulacji ustawowych potraktował jako nowelizację dotychczasowych ustaw – o szkolnictwie wyższym, jednostkach badawczo – rozwojowych, finansowaniu nauki czy o Polskiej Akademii Nauk. W końcówce pierwszego rozdziału doktorant odwołuje się do dokumentów programowych; europejskich, krajowych i regionalnych tworzących ramy strategiczne i/lub finansowe współpracy sfery badań i rozwoju z biznesem. Ze względu na przyjęty okres badań ograniczył się do dokumentów programowych, których horyzontem końcowym są lata 2020 – 2022.

Rozdział drugi charakteryzuje szkolnictwo wyższe województwa śląskiego, z nastawieniem na identyfikację jego potencjału badawczego. Kanwą przemyśleń są projekty badawcze realizowane we współpracy uczelni z biznesem. Z takim nastawieniem metodycznym doktorant charakteryzuje, posługując się różnymi miernikami, potencjał badawczy województwa śląskiego w aspekcie różnorodności dyscyplin naukowych, kadrowym, finansowym i organizacyjnym. Skupia się w dalszej części rozdziału na szkołach wyższych regionu jako najsilniejszych strukturach mogących rozwijać naukę i prowadzić badania naukowe. Dosyć pobieżnie próbuje identyfikować mocne i słabe strony uczelni regionu. Metodyką, która pozwala mu dokonać wyboru najsilniejszych jednostek badawczych uczelni regionu jest ocena parametryczna jednostek naukowych przeprowadzona przez MNiSzW w roku 2013. W tym ujęciu do dalszych analiz wybrane

zostały jednostki naukowe – wydziały czterech uczelni regionu, które uzyskały kategorię A+ lub A. Ostatni punkt rozdziału drugiego zawiera prezentację metody analizy i oceny projektów współpracy w sferze badań i rozwoju realizowanych na wybranych wydziałach uczelni.

W rozdziale trzecim punkt ciężkości zostaje przesunięty na wybrane do analizy uczelnie regionu, aby pokazać, poprzez ich strategie rozwoju, jak one same widzą swoje miejsce w badaniach realizowanych we współpracy z przedsiębiorstwami jako głównymi odbiorcami oferty badawczej uczelni. Prezentacja strategii rozwoju poszczególnych uczelni regionu dobrze oddaje ich własne rozumienie misji badawczej i pozycji konkurencyjnej w grupie innych jednostek badawczych. Strategie rozwoju Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Politechniki Śląskiej i Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach zostały zderzone ze strategiami: Unii Europejskiej, głównie ze strategią Europa 2020, strategiami krajowymi wynikającymi z Krajowego Programu Reform, ministerialną strategią rozwoju szkolnictwa wyższego oraz ze strategią rozwoju woj. śląskiego. Tego typu zestawienie dokumentów strategicznych pozwoliło doktorantowi na wykazanie różnych niespójności między intencjami władzy publicznej odpowiedzialnej za sferę szkolnictwa wyższego a założeniami rozwojowymi uczelni.

Empiryczną analizę wydziałów jako jednostek badawczych i ich projektów badawczych, w tym realizowanych we współpracy z przedsiębiorstwami zawiera rozdział czwarty. Jest to rozdział kluczowy rozprawy o dużej wartości poznawczej. Jego zakończeniem są rekomendacje dotyczące przyszłych, potencjalnych priorytetów badawczych, na które uwagę powinny zwrócić same uczelnie jak i władze publiczne. Rozdział oparty jest na analizie projektów badawczych realizowanych we współpracy z przedsiębiorstwami. Uczelnia po uczelni, wydział po wydziale doktorant dokonał wieloaspektowego przeglądu projektów Politechniki Śląskiej, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach i Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. Mocną stroną tego bardzo treściwego rozdziału jest przesunięcie punktu ciężkości na efekty realizacji projektów prowadzonych we współpracy z praktyką gospodarczą. O efektach współpracy uczelnie – przedsiębiorstwa dobrze informuje również badanie ankietowe adresowane do pracowników naukowych, głównie tych, którzy poprzez przygotowywanie swoich prac na stopnie naukowe realizują ścieżki rozwoju personalnego. Badanie ankietowe i studia przypadków pozwoliły doktorantowi doprecyzować odpowiedź na pytanie o wpływ projektów realizowanych we współpracy na rozwój uczelni i jej kadry naukowej. Rekomendacje w zakresie obszarów, kierunków i form współpracy

uczelniami z firmami są siłą rzeczy ogólne, wskazują jednak poprawnie na potencjalne priorytety badawcze jakie mogłyby się pojawić w województwie śląskim.

Recenzowana rozprawa doktorska reprezentuje sobą dobry poziom analityczny. Autor wykazał się tu znajomością tematyki badań oraz z dobrym rezultatem przeprowadził cały proces analizy projektów badawczych. Nastawienie recenzowanej tu rozprawy doktorskiej na analizę efektów badań naukowych uczelni uważam za duże osiągnięcie doktoranta.

W stosunku do recenzowanej rozprawy można zgłosić kilka uwag krytycznych, które w większości były już sygnalizowane przy charakterystyce poszczególnych rozdziałów. Chodzi przede wszystkim o bardzo skrótowe oparcie pracy na literaturze przedmiotu. O ile zarządzanie projektami jest w pracy reprezentowane w odpowiednim zakresie, o tyle brakuje mi odniesienia do analizy procesów innowacyjnych, a także miejsca uczelni w rozwoju innowacyjnym regionów, w tym w regionalnych systemach innowacji. Zbyt pobieżnie została przedstawiona identyfikacja mocnych stron i atutów uczelni (2.2), a także barier i zagrożeń (2.4/w spisie treści/ 2.3 w treści pracy). Czytelnikowi trudno jest odnaleźć konkretne mocne strony czy zagrożenia. Ponadto, nazewnictwo zostało wzięte z analizy strategicznej typu SWOT i wypadało by je bardziej precyzyjnie stosować.

Powyższe i wcześniej przedstawione uwagi dyskusyjne nie zmieniają ogólnej, pozytywnej oceny rozprawy. Autor prezentuje ugruntowaną wiedzę na temat współpracy badawczej szkół wyższych z przedsiębiorstwami. Posiada dobrze opanowany warsztat analityczny. Rozprawa spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim.

Wnioskuje o dopuszczenie mgr Tomasza Ochвата do publicznej obrony pracy doktorskiej i nadanie mu stopnia naukowego doktora.

Florian Kuźnik

Katowice 6.03.2023